

Vroeger

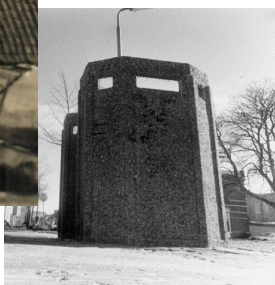
In Fryslân stonden vroeger meer betonnen urinoirs. Vandaag de dag zijn die allemaal verdwenen.

Weaze Leeuwarden

Kade Grou ca. 1920

Emmakade Leeuwarden

Monumentenstichting Boarnsterhim

De stichting is opgericht op 10 juni 2010 en heeft ten doel: "het bevorderen van de instandhouding van monumenten, als bedoeld in de Monumentenwet, of van andere cultuurhistorische objecten voor zover die monumenten en objecten worden ondergebracht bij deze stichting".

De volgende acht rijksmonumenten zijn eigendom van Monumentenstichting Boarnsterhim.

- De toren bij de Terptsjerke in Akkrum
- De toren bij de N.H. kerk in Aldeboarn
- De toren van de N.H. kerk in Idaerd
- De toren op de begraafplaats in Eagum
- De Himpenserpoldermole in Wergea
- De klokkenstoel op de begraafplaats in Nes
- Het mausoleum bij Coopersburg in Akkrum
- Het urinoir bij de brug in Wergea

De Monumentenstichting Boarnsterhim heeft de ANBI status. Giften en donaties kunnen dan ook van de inkomsten- of vennootschapsbelasting worden afgetrokken.

Meer informatie?

Wilt u meer informatie over de Monumentenstichting Boarnsterhim?

U kunt ons bellen:
06-533 10841 of mailen:
mail@monumentenstichting.nl
of kijk op onze website:
www.monumentenstichting.nl

Monumentenstichting Boarnsterhim

Secretariaat:
Boarnsterdyk 66
8491 AW Akkrum

Bankrekening: NL34RABO01498.66.771

BIC : RABONL2U
Fiscaal nummer: 8225.94.560
K.v.K. Leeuwarden: 50175459

Ontwerp Kees de Boer

Urinoir Wergea

Betonnen urinoir bij de Groote Brug

Het betonnen URINOIR staat tegenover de kerk aan de dorpskade en loosde oorspronkelijk op de Wergeasterfeart. Tegenwoordig is het urinoir aangesloten op het gemeenteriool. De vormgeving van het urinoir is afgeleid van de gietijzeren voorbeelden die wegens de vorm 'krul' werden genoemd. Deze geprefabriceerde openbare toiletgelegenheid is gedateerd in het eerste kwart van de 20ste eeuw, en de oprichting ervan gebeurde waarschijnlijk op initiatief van de kerkvoogdij, omdat een mogelijk 17de-eeuwse grafsteen is hergebruikt.

www.monumentenstichting.nl

MONUMENTENSTICHTING
BOARNSTERHIM

Wergea Wergea is ontstaan op een terp te midden van drie meren: het Wargastermeer, het Jornia-huistermeer en het Hempensermeer. De bewoonde terp bleef in

het begin relatief klein, maar in de 15e eeuw groeide die uit tot een groter dorp. Het dorp ligt dan ook al eeuwenlang centraal in Fryslân op de noord-zuid vaarroute. In de volksmond heten de Wergeasters ook wel “brêgebidlers”, een naam die ze danken aan het heffen van tol bij de vele bruggen die het dorp vroeger kende. Een deel van Wergea is beschermd dorpsgezicht, met in totaal 17 rijksmonumenten, waaronder het urinoir en drie kerken. Tot de gemeentelijke herindeling in 1984, maakte Wergea deel uit van de toenmalige gemeente Idaerderadeel, die daarna opging in de gemeente Boarnsterhim. Op 1 januari 2014 is deze gemeente opgeheven, waarop Wergea onderdeel is geworden van de gemeente Leeuwarden.

Urinoir Wergea

Het enkelvoudige urinoir is een open bouwwerk dat in de plattegrond lijkt op een naar binnen knikkende C, met een vaste betonvloer waarin een

vloergoot met een afvoerpijp. Het beton heeft aan de buitenzijde een grove structuur en is aan de binnenzijde glad afgewerkt; het urinoirgedeelte is gezwart. De buitenzijde heeft een plint met op de hoeken liseenachtige verdikkingen. Aan de bovenzijde van elk wandvlak is een lichtopening, waarin een metalen vlechtwerk zit. Het was een van de eerste prefab betonproducten uit een tijd waarin beton standaardbouw in opkomst was.

In de opening ligt, als een soort loper, een hardstenen zerk (200 x 69 cm) met onleesbaar geworden randschrift en op het middenvlak een ovalen medaillon met een onherkenbaar heraldisch wapen.

Bekend is dat dergelijke urinoirs in meerdere dorpen zijn geplaatst, maar ze zijn nu allemaal verdwenen, met

uitzondering dus van dit vermoedelijk nog enige exemplaar in zijn soort.

Plaskrull Singel Amsterdam

enkele en dubbele krul dateert uit 1880 en is van Publieke Werken. De stad Amsterdam heeft nu nog ongeveer vijftig plaskrullen. De krullen langs de gracht worden door de gemeente in stand gehouden om te voorkomen dat mensen wildplassen en daarbij in de gracht vallen. Een moderne variant is het “plaskruis”. Sommige mannen zijn terughoudend in het gebruik daarvan, omdat je aan de achterzijde zichtbaar bent voor voorbijgangers.

Urinoirs, ook wel piesbak, pisbak of pissoir genoemd, fungeren soms als kunstobject. De Nederlandse ontwerperster Meike van Schijndel ontwierp in het jaar 2001 een urinoir in de vorm van een rode mond, genaamd *Kisses*. Exemplaren hiervan werden geplaatst op John F. Kennedy International Airport en in een vestiging van McDonald's in Nederland. Na klachten van bezoekers werden deze urinoirs weer verwijderd. In het Stones Fan Museum in het Duitse Lüchow zijn deze kunstzinnige mondvormige urinoirs nog wel steeds in gebruik.

Geschiedenis

De plattegrond van het urinoir in Wergea heeft de vorm van een krul. Een goed gekozen vorm, want het is daardoor vrij toegankelijk en je staat er toch min of meer beschermd. De oorsprong van de klasieke krulvormige plasgelegenheid ligt in Amsterdam. De “ijzeren krul” is daar een bekend openbaar urinoir. Het eerste ontwerp van de

Het urinoir Kisses

Bijzondere hokjes in Wergea Naast het monumentale “pishokje” kent Wergea nog twee bijzondere bushokjes, die op artistieke wijze beschilderd zijn. Aan de Leeuwarderweg is een bushokje veranderd in luciferdoosjes en aan de Kerkbuurt is het hokje beschilderd met het logo van de jeugdsociëteit SZDRNZLL. In de 80-er jaren stond er aan de Leeuwarderweg een

Het bushokje aan de Leeuwarderweg

saai, grijs betonnen bushokje, geen gezicht! Pleatslik Belang Wergea heeft toen aan de jeugd van het dorp de vraag gesteld: *Het bushokje moet opgeknapt worden, kunnen jullie er iets moois van maken?*

Door een aantal creatieve en praktisch uitvoerende jongeren zijn er een lucifersdoosjes van gemaakt, naar voorbeeld van de Zweedse Säkerhets Tändstickor lucifersdoosjes. En het is mooi geworden!

Omdat dit een succes was, ontstond het idee om ook het andere hokje op te pimpen. Voorheen was dit hokje in de Mondriaanstijl beschilderd, maar de jongeren van de jeugdsociëteit SZDRNZLL, die de opdracht hadden aangenomen, hebben dit bushokje met artistieke vrijheid versierd met het logo van de soos.

Het bushokje aan de Kerkbuurt

Hoewel het geen monumenten zijn, zijn deze twee uitingen van straatkunst wel bijzonder en karakteristiek voor Wergea.

(Met dank aan Werkgroep Werregea Ald – Wergea Nij)

